

Sloboda izražavanja – presude Evropskog suda za ljudska prava

Bilten LX: PRESUDE EVROPSKIH SUDOVA U ODNOSU NA SLOBODU IZRAŽAVANJA: PROLJEĆE/ LJETO 2015.

11. septembar 2015.

Evropski sud za ljudska prava nije donosio presude u odnosu na slobodu izražavanja u avgustu 2015. Umjesto toga, u ovom biltenu su sumirane nedavne presude irskih, holandskih i engleskih sudova u odnosu na slobodu izražavanja:

- **Pretium protiv BNN-Vara**, Amsterdamski apelacioni sud (predmet br. 200.144.473-01), 24. april 2014: prilog o lošim uslugama telefonske kompanije nije bio klevetnički, iako su pojedini djelovi bili neukusni;
- **O'Brien protiv RTÉ**, Visoki sud Irske [2015], 21. maj 2015: emitovanje povjerljivih finansijskih podataka nije bilo u javnom interesu;
- **CCCP i KRO-NCRV protiv Media Markt**, Amsterdamski apelacioni sud (predmet br. 200.157.976-01), 28. april 2015: emitovanje nelegalno pribavljenog snimka nije moglo biti zaustavljeno;
- **Gulati & Ors protiv MGN doo**, [2015] Visoki sud Engleske i Velsa 1482 (Kancelarsko odjeljenje): visok iznos naknade za štetu koji je dosuđen žrtvama „hakovanja telefona“ od strane novinara nije prekršio pravo na slobodu izražavanja.

Slučajevi su se ticali sljedećih pitanja:

- **Pretium protiv BNN-Vara**, Amsterdamski apelacioni sud (predmet br. 200.144.473-01), 24. april 2014: prilog o lošim uslugama telefonske kompanije nije bio klevetnički, iako su pojedini djelovi bili neukusni

Holandski Apelacioni sud u Amsterdamu je presudio da je prilog o propustu telefonske kompanije da obezbijedi dobru uslugu penzionerki možda bio neukusan, ali ne i nezakonit. Prilog se bavio pritužbama na telekomov provajder *Pretium*, a počinjao je pričom o starici koja nije mogla da koristi telefonsku liniju tokom posljednjih sedmica života zbog propusta telefonske kompanije. Početne scene su prikazivale staričinu nećaku kako posjećuje njen grob, a u pozadini se čula tiha muzika - što je predstavljalo dramatičan uvod u prilog. Telefonska kompanija je podnijela tužbu za klevetu, navodeći da su pružili dobru uslugu i da njihovi odgovori emiteru nijesu u potpunosti bili prikazani u emitovanom prilogu. Kompanija je dobila spor u prvom stepenu, pa se emiter žalio.

Sud je smatrao da emiter nije oklevetao telefonsku kompaniju. Sud je smatrao da, iako je scena bila pretjerano dramatična, pa čak i neukusna, jer se uvod fokusirao na smrt starice, to je bilo irelevantno za pitanje da li je prilog bio klevetnički. Sud je našao da je sporna scena bila

potkrijepljena činjenicama – telekomunikaciona kompanija zaista velikim dijelom nije uspjela da obezbijedi prihvatljiv nivo usluge. Sud je razmatrao važnu ulogu emitera u pružanju informacija o pitanjima od javnog interesa, kao i pravo javnosti na informisanje. Apelacioni sud je izričito odbacio tvrdnje kompanije da je emiter trebalo da iscrpno istraži sve činjenice prije izveštavanja, smatrajući da bi to naškodilo mogućnostima emitera da informiše, i nije se složio s tim da je emiter bio dužan da objavi čitav – veoma dugačak – odgovor kompanije. Umjesto toga, Sud je smatrao da je urednička sloboda emiteru omogućila da odluči šta da uključi u priču a šta ne, dok god je izvještaj kao cjelina bio istinit i odgovor kompanije nije pogrešno predstavljen.

- ***O'Brien protiv RTÉ***, Visoki sud Irske [2015], 21. maj 2015: emitovanje povjerljivih finansijskih podataka koje nije u javnom interesu

Ovaj slučaj se ticao pitanja da li je irski javni emiter, *RTÉ*, smio da emituje povjerljive informacije koje su se ticale finansijskih poslova uglednog irskog biznismena, *Denis-a O'Brien-a* (najbogatijeg čovjeka u Irskoj). *O'Brien* je imao veliki dug prema banci čiji je vlasnik država Irska, i iz *RTÉ* su pisali i njemu i banci da ih obavijeste o tome da će emitovati vijest koja je sadržala povjerljive bankovne informacije, i tražili su komentar. U prilogu je navedeno da je došlo do propusta uprave banke, što je, budući da je banka bila u vlasništvu države, koštalo poreske obveznike. *O'Brien*-ovi advokati su se žalili Visokom sudu pokušavajući da zaustave emitovanje povjerljivih informacija.

Visoki sud Irske je smatrao da se informacije nisu mogle emitovati, osim djelova koje je javnosti ranije otkrio jedan poslanik. Sud je napomenuo da je *O'Brien* biznismen domaćeg i međunarodnog renomea i bez sumnje javna ličnost. Sud je takođe smatrao da, prema zakonu, svako ko pokušava da spriječi medije da nešto objave treba da „pruži, uz odgovarajuće dokaze, ubjedljive razloge za ograničavanje slobode izražavanja štampe“. Trebalo je odmjeriti pravo *O'Brien-a* na privatnost naspram prava emitera na slobodu izražavanja. Sud je u ovom slučaju primijetio da je „veza između javnog interesa u navodnim propustima banke i *O'Brien*-ovim ličnim poslovima sa *IBRC* bila slaba, ako je uopšte i postojala“. Budući da se nije moglo dokazati postojanje takve veze, banka je imala „ubjedljive razloge“ da zaustavi emitovanje povjerljivih podataka. Sud je smatrao da bi, u suprotnom, „značajni detalji privatnih bankarskih poslova“ *O'Brien-a* postali javni što bi mu nanijelo „neprocjenjiv gubitak“.

- ***CCCP i KRO-NCRV protiv Media Markt***, Amsterdamski apelacioni sud (predmet br. 200.157.976-01), 28. april 2015: emitovanje nelegalno pribavljenog snimka nije moglo biti zaustavljeno

Slučaj se ticao emitovanja TV programa o pravima potrošača čiji su djelovi snimljeni u maloprodajnom objektu. Novinar je htio da testira da li bi osobi koja nosi odjeću koja podsjeća na službenu uniformu bilo dozvoljeno da radi u nekoliko kompanija. Djelovi su snimani na gradilištu, u javnom prevozu i, između ostalog, u maloprodajnom objektu. Menadžer radnje u kojoj su snimali se protivio eksperimentu i zahtijevao je da mu predaju snimak, navodeći da je snimanje unutar radnji zabranjeno (na vratima je stajala naljepnica „zabranjeno snimanje“). Novinar je to odbio i radnja je pokrenula tužbu. Sud je u prvom stepenu donio zabranu kojom je emiterima naređeno da ne emituju snimak, ali je u drugom stepenu (nakon žalbe) ova odluka preinačena.

Apelacioni sud je potvrdio da je snimak snimljen bez saglasnosti vlasnika radnje, što je predstavljao moguću povredu prava radnje. Međutim, to samo po sebi nije bilo dovoljno da bi se opravdala zabrana emitovanja – takva presuda bi bila jednaka cenzuri. Oslanjajući se na presudu Evropskog suda za ljudska prava u slučaju *Mosley protiv Ujedinjenog kraljevstva*, Sud je smatrao da procjenu o mogućim kršenjima prava treba vršiti nakon emitovanja. Sud je naglasio da novinari nijesu imali namjeru da predstave vlasnike radnje ili njene zaposlene u lošem svjetlu. Nije bilo naznaka da je nanescena šteta reputaciji radnje ili njenim posjetiocima.

- ***Gulati & Ors protiv MGN doo*, [2015] Visoki sud Engleske i Velsa 1482 (Kancelarsko odjeljenje): visok iznos naknade za štetu koji je dosuđen žrtvama „hakovanja telefona“ od strane novinara nije prekršio pravo na slobodu izražavanja**

Ova presuda je jedna od brojnih u slučajevima dugotrajnog „hakovanja telefona“, kada su novinari nezakonito pristupali glasovnoj pošti raznih ljudi u Ujedinjenom kraljevstvu. Tužitelji u ovom slučaju su bili osmoro „slavnih ličnosti“ ili ljudi koji su sa njima radili (npr. njihovi agenti), i koji su tvrdili da im je prekršeno pravo na privatnost: prisluškivanjem glasovne pošte novinari su saznali intimne detalje o privatnim životima slavnih ličnosti koje su kasnije objavljivali. Optuženi je bio izdavač tri dnevna lista. Iako je izdavač novina prihvatio odgovornost za postupke novinara, protivio se izrečenom iznosu za naknadu štete koji je trebalo da plati zbog narušavanja privatnosti.

Sud je smatrao da je kod naknade za štetu trebalo uzeti u obzir da se narušavanje privatnosti dešavalo tokom dužeg vremenskog perioda, i smatrao je da se „tuženi (dnevni list) služio, tokom dužeg vremenskog perioda, velikim brojem ličnih i privatnih informacija koje je tretirao kao svoje i sa kojima je postupao onako kako je našao za shodno. Povreda prava je bila dugotrajna i ozbiljna“. Osim toga, Sud je smatrao da bi žrtve trebale da dobiju naknadu štete za svaki put kada su „hakovani“ – iako je ukupan iznos za naknadu štete trebao biti srazmjernan. Sud je smatrao da je narušavanje privatnosti predstavljalo ozbiljan problem koji je trebalo i tretirati kao takav. Razmjera narušavanja je bila bez presedana i dešavala se gotovo svakodnevno, a Sud je uzeo u obzir da su novinari i dnevni list u početku negirali bilo kakvu zloupotrebu. Sve u svemu, Sud je svakoj od žrtava dodijelio naknadu štete u rasponu od 85.000 £ (116.450 €) do 260.250 £ (356.540 €). Ovaj iznos je nadmašio prethodne najviše iznose naknade za štetu zbog narušavanja privatnosti od strane medija, koji je prije toga bio 60.000 £ (82.175 €) u predmetu u kojem je šef Formule 1 snimljen prilikom orgija.

Pripremio: Peter Noorlander, direktor Media Legal Defence Initiative, u saradnji sa HRA

Bilteni se objavljuju u okviru projekta „Podrška razumijevanju novinarske etike i slobode izražavanja“, koji finansira Ambasada Sjedinjenih Američkih Država u Podgorici
